

Accountancy op weg naar een dubbele weeffout

Minister Hoekstra kondigde drie jaar geleden nieuwe ingrepen in de accountancysector aan. Het huidige wetsvoorstel voor het publiek rapporteren van kwaliteitsindicatoren is echter een doekje voor het bloeden. De benodigde fundamentele hervorming van de sector blijft uit.

Herman van Brenk en Remko Renes

Het is inmiddels drie jaar geleden dat de minister van Financiën, Wopke Hoekstra, een stevige boodschap had voor de accountancysector. Zijn toespraak tijdens de Accountantsdag 2018 werd opgepikt door meerdere kranten. De teneur van de berichtgeving varieerde van "nieuwe ingreep bij accountants" tot "minister zet accountants mes op de keel" (Accountant.nl). De boodschap van de minister was duidelijk: de huidige structuur van de accountancysector bevat verkeerde prikkels waardoor het commerciële belang lijkt te prevaleren boven het publieke belang. Fundamentele hervormingen zijn noodzakelijk.

Op de operatietafel

De accountancysector ligt nu al verschillende jaren op de operatietafel van de politiek. Na kritische rapportages door de Autoriteit Financiële Markten (AFM) over een gebrek aan controlekwaliteit en kwetsbaarheden in de structuur, heeft de sector diverse maatregelen doorgevoerd. De politiek vond deze ingrepen onvoldoende, waarop de minister van Financiën eerst een commissie en daarna twee kwartiermakers heeft aangesteld om de patiënt te opereren.

De weeffout in de huidige structuur van de accountancysector is dat een wettelijke functie, gericht op het dienen van een publiek belang, wordt uitgevoerd door private organisaties. Wettelijk is de vraag naar accountantscontrole verplicht voorgeschreven, terwijl het aanbod door private accountantsorganisaties wordt verzorgd. Het probleem van dit model is dat accountants twee meesters dienen en de maatschappij niet weet welke meester prevaleert (eigen commercieel gewin versus het publieke belang).

Hoewel deze weeffout van een publiek-private spanning wordt onderkend door de minister, zijn de maatregelen en ingrepen voornamelijk niet gericht op een fundamentele hervorming van de sector en daarmee het herstel van de patiënt.

Nieuwe weeffout

Op dit moment ligt er een wetsvoorstel voor het publiek rapporteren van kwaliteitsindicatoren (audit quality indicators, AQI's) door accountantsorganisaties. De door de minister van Financiën benoemde Kwartiermakers Toekomst Accountancysector stellen voor dat accountants rapporteren over tien kwaliteitsindicatoren.

De tien indicatoren geven onder andere inzicht in de betrokkenheid van de accountant bij controleopdrachten, de maatregelen die zijn getroffen om kwaliteit te verhogen, de cultuur van accountantsorganisaties en de tevredenheid van opdrachtgevers met het werk van accountants. Dit voorstel is afgelopen zomer geconsulteerd en naar verwachting worden accountantsorganisaties per 1 januari 2023 wettelijk verplicht om de voorgestelde kwaliteitsindicatoren te rapporteren in een centraal dashboard dat publiek toegankelijk is.

Met het wetsvoorstel ontstaat volgens ons een dubbele weeffout, want het dwingt private organisaties om informatie publiek te maken, wat feitelijk een erkenning is dat het huidige marktmechanisme voor accountantscontrole niet goed functioneert. Bij een marktgerichte benadering van accountantscontrole ligt het meer voor de hand om de markt zelf invulling te laten geven aan de realisatie en rapportage van controlekwaliteit. Een centraal dashboard met kwaliteitsindicatoren van accountantsorganisaties vergroot de publiek-private spanning en maakt de patiënt eerder zieker dan beter.

Herstel weeffout

Er zijn meerdere mogelijkheden om de huidige weeffout in de accountancy te herstellen. Enerzijds door accountantscontrole als een private functie aan te merken en volledig aan de markt over te laten. Dan wordt de wettelijke controleverplichting afgeschaft en kunnen bedrijven vrijwillig hun jaarrekening laten controleren door accountants.

Een andere mogelijkheid is de uitvoering van accountantscontrole onder te brengen in een publieke organisatievorm. Niet als bureaucratisch overheidsorgaan, maar als publiek-private samenwerking in de vorm van een audit board zonder commerciële prikkels en met gebruikmaking van de expertise van de bestaande accountantsorganisaties. Dit voorstel voor een Audit Board hebben wij verder uitgewerkt en in 2020 gepubliceerd in ESB.

Pas op de plaats

Van de harde boodschap van de minister lijkt nog weinig terecht te komen. Het verhelpen van de weeffout in de accountancy is wellicht een taboe en wordt zorgvuldig gemeden. Sterker nog, er ligt nu een voorstel dat een nieuwe weeffout toevoegt. Het gevolg is dat de kritiek op de accountancysector blijft bestaan.

Accountants blijven verdoofd op de operatietafel liggen. Verdoofd door hun geheimhoudingsplicht. Gebonden door twee meesters. Wij roepen op tot een pas op de plaats en een nadere bezinning op de publieke functie van accountantscontrole en de wijze waarop deze moet worden ingericht om te komen tot een herstel van vertrouwen.

Deze opiniebijdrage is ook opgenomen op de website esb.nu.

Deel dit artikel

f in

Herman van Brenk en Remko Renes zijn beiden als universitair docent verbonden aan Nyenrode Business Universiteit.